

26. Aug. 1843

FAKTA

Dato:
26. Aug. 1843

Sidetal:
Dagbog C, side 2-6

Dagbogens placering:
Det kgl. Bibliotek NKS 4201, II, 4°

Trykt udgave:
N.L. Faaborg (red.): "Johan Thomas
Lundbyes erindringer fra Røsnæs og
Skarresø" i Fund og Forskning, XV,
1968, s. 40-46; Jesper Svenningsen
(red.): Seks år af et liv. Johan Thomas
Lundbye – Dagbøger om tro, skæbne,
kunst og kærlighed, København 2018,
s. 183-186

TRANSSKRIFTION

Erindringer fra Refsnæs. Kalbrg 26 Aug. 43

Thorsdag den 24 Aug gik jeg om Morgenen Kl: 9 fra Kallundborg for at besøge min Broder Honoratus¹ ude paa Refsnæsgaarden, der ligger en lille Fjerdingvei fra den yderste Spids af Landtungen. Veien gjennem Røkløv til Nystrup var mig bekendt; men det glædede mig dog at gjense de mange Steendysser, som findes her paa Markerne. Landet er bart, med store Banker, der gjerne have Høie, for en Deel overpløiede, paa Toppene, hvilket giver Egnen en egen Charakter, især da disse Toppe hyppig [overstreget: ere] bære svære Graasteen, forfaldne og bevarede Gravkamre. Paa Nostrup Mark noget tilvenstre for Veien var en opreist Steen paa Toppen af en Høi mig paafaldende; jeg gik derhen, men fandt, da jeg kom derop dog intet videre Mærkeligt, skjøndt den temmelig store, fiirkantede, utilhugne Steen altid glædede mig at see paa; derimod kunde jeg fra Høiden see, at jeg maatte befinde mig i Nærheden af Klinten paa den søndre Kyst, den maatte jeg see. Da jeg kom derhen, kan jeg ikke noksom beskrive min Forbauselse ved at see Leerskrænten gaa næsten lodret ned til Vandet i de deiligste vilde Former. Jeg løb ned, der stod en Kone og vadskede sit Tøi i Stranden; det saae ud som der aldrig kom Mennesker her. Ved Siden af den smukke Leerklint stod en sort Knold af ikke ubetydelig Størrelse; den bestod af en løs, klumpet, men smuldrende Masse, meest sort, dog med dunkelrøde Skjolder. Saadanne Noget havde jeg aldrig seet, og troede det maatte være •3• en stor Sjældenhed; senere saa jeg at det findes hyppigt herude. Jeg satte mig ned og tegnede med Vandfarve, som jeg opløste i det salte Vand, et lille Udkast af denne Skrænt i min lille Lommebog.² Derpaa gik jeg langs Kysten, der hele Tiden beholdt de deilige Former hen til et Sted, hvor Sandet var gledet ned lige til de store Rullesten ude i Vandet; der var slet ingen Strandbred; da jeg for at komme herforbi maatte klavre lidt op ad Skraaningen og saaledes var kommet om en Runding afbrødes Klinten lidt eller traadte lidt tilbage, og jeg befandt mig [i en] Hulning eller en lille Dal af et mærkeligt Udseende; senere stødte jeg paa flere af lignende Art. Den var sparsomt bevoxet med Græs og nogle smaae blaagrønne Buskvæxter, jeg hyppigt fandt langs Kysterne herude; Jordbunden bestod af førbemeldte mørke, smuldrende Leermasse, der her imellem antog en deilig rød Farve paa hele Strækningen og pletviis gik over i en mørk blaa-violet som Staal der har været i Ilden. Det hele saae ud, som jeg har forestilt mig Jordsmonnet paa ildspudende Bjerge. Paa større Strækninger var den sorte Masse nøgen, kun hist og her besat med en strinklet Plante, hvis Blade tit antog en carmosinrød Farve, der tog sig deiligt ud paa den mørke, brune eller sorte Bund. Hyppigt var der et lille Vandløb, betegnet ved en deilig Stribe saftigt Græs gennem disse smaa øde Dale. Saaledes vedvarede det med Smaaforandringer lige til Ulstrup; Vandringen •4• var anstrængende i det lumre, stille Graavejr; men en saadan Natur var mig heel fremmed, og jeg

glemte Træthed og syntes: jeg havde aldrig haft saa stor Glæde paa nogen Vandring før. Men nu kom Regnen tæt og blødende. Jeg havde alt for flere Aar siden hørt, at der i Ulstrup var en Skolelærer Larsen,³ som skulde kjende til Sagnene om, hvad her var foregaaet paa denne Halvø i ældre Tid og fortalte Sligt ret gjerne. Nu, da jeg var nødt til at søge Huus gik jeg ind til ham, og blev vel modtaget. Han fortalte mig om den unge Prinds Valdemars Død paa Jagten derude, om Raklöv Kirke og s v men var forøvrigt en utaalelig Pedant og saa naragtig høitrvænde, at han maatte være en Skat for en Novellist. Da vi kom til at tale om Beboernes (Røssingernes) Dragt, lod han Konen hente Tjenestepigens Hue, Skjørt og Trøie; jeg havde hellere seet, de havde hentet hele Pigen, men maatte dog være glad ved at faae Udkast af disse Ting,⁴ saa fik jeg see om jeg derefter kunde tegne en heel Figur. I flere Timer var jeg her; da Regnen standsede gik vi til Kirken, der intet videre Paafaldende havde for mig end net Snitværk paa Stolene, et gammelt Madonna-Billede af Egetræ og en forfærdelig Opstandelse paa Altertavlen. Det gamle Madonna-Billede var vist altfor godt til at slænges hen i en Krog her. Især Drapperiet fandt jeg var nydelig skaaret. Da vi kom ud af Kirken kom en •5• ung Pige gaaende; i sin eiendommelige Dragt, ung og ret kjøn, tog hun sig virkelig godt ud, og jeg yttrede: gid man kunde faae en saadan Pige tegnet! – Det kan De strax, svarede Hr Larsen, det er en af mine Skolebørn, vi kan gaae ind i Kirken. Lysten var stor, men det var mig imod at bruge Kirken saaledes, tillige hastede jeg for at komme ud til Honoratus, jeg fik hende ikke tegnet. Vi gik ud af Byen; til høire i Udkanten var et indhegnet Kalvevænge med Buske i, som jeg fandt meget smukt. Da vi havde gaaet et Stykke saae vi i nogen Afstand en stor Banke med en vældig Graasteen paa; den laae tilhøjre i Nord for Veien, og kaldtes Hyberts-Høi. Tilvenstre var en anden mindre kaldet Ørnækulen; nedenfor denne var en Eng, som min Ledsager fortalte mig havde været en herskabelig Fiskepark – ”og her, sagde han, vil den overtroiske Almuesmand, (Gud bedre det! vi skulde stævne Vandskuddene fra denne vældige Stamme), have seet Trolde løbe ned at hente Vand i Mosen.” Det var, som Holberg siger: prægtigen talet! men det er tvivlsomt, hvad Meningen var med disse Vandskud, som man vel tager af for at give Stammen Kraft, hvad jeg dog ikke troer var min Førers Mening, men uheldigviis netop det Modsatte, af hvad han vilde sige. Han havde i det Hele intet Held med sine Taler; Begyndelsen smagte nemlig altid •6• af Bøger, Prækener og Sligt, men naar nu dette Begyndelses-Ord-Forraad var sluppet op, da gik Traaden ufeilbarlig hver Gang itu, dog uden at afbryde hans Tale, mærkelig nok! Ingen gammel Mand blev omtalt uden som Oldingen, den sneehvide, bedagede Gubbe – Ord som: den hæderlige Mand, den værdige Kone, vare idelig i hans Mund, der ogsaa gjorde sig skyldig i en tøileløs Brug af Ordet: Peripheri. Vi gik videre; han lovede at følge mig lige til Gaarden – Vi kom til Bjørnstrup, en uanseelig og lille Landsby; Noget længere ude havde vi tilvenstre: Rullere-Høiene, flere

Høie, der nu pløies over, men dog temmelig store endnu. Imellem disse Høie skal Valdemar Seiers og Dagmars Søn være dræbt ved et Vaadeskud paa Jagt. Nogle give 4 Andre kun 2 Banker Navn af Rullere Høiene; een af disse ligger paa Refsnæsgaardens Jord og her mødte vi ogsaa min Broder, der skulde ud at see til Folkene i Marken.

¹ Lundbyes mellemste lillebror, Honoratus R. Lundbye (1821-1888).

² Tegningen ukendt, men andre blade fra den pågældende skitsebog kendes (se Laila Skjøthaug: "Rekonstruktion af Lundbyes skitsebøger" i Tegninger og huletanker. Johan Thomas Lundbye 1818-1848, Marianne Saabye red., Den Hirschsprungske Samling, København 1998, s. 355f, nr. 21).

³ Frederik Larsen (f. ca. 1800), lærer i Ulstrup fra 1823.

⁴ Den Hirschsprungske Samling, inv.nr. 1281.

Erindringer fra Nefnes. Kallby 26 Aug 49.

Thorsdag den 24 Aug gik jeg om Morgenen kl. 9 fra
Kallbyndborg for at besøge min Brøder Alonors
inde paa Nefnesgaarden, der ligger en lille Fjording
vei fra den øjvorte Spids af Landtvingen. Veien
gjennem Raklöv til Nefnes var mig bekjendt; men
det glædede mig dog at gjensee de mange Steen
Pjæsker, som findes her paa Markene. Landet er
højt, med store Banker, der gjerne have bløie,
for en Del overpløiede, paa Tappene, hvilket
giver Egnen en egen Charakter, især da disse Tap-
pe hyppig see have svær Graasteen, porfællne og
bearede Graankarne. Paa Nefnes Mark næget
tilhørende for Veien var en opreist Steen paa Tap-
pen af en bløie mig paafallende; jeg gik derhen,
men fandt, da jeg kom dertil dog intet videre Mar-
keligt, skjøndt den temmelig stor, firkantet, intet hæng-
ne Steen altid gik glædede mig at see paa; derimod
kænde jeg fra bløiden see, at jeg maatte befindes mig
i Nærheden af Klinten paa den søndre Kyst, den maatte
jeg see. Da jeg kom dertil, kan jeg ikke nok samske-
skrive min Forbavselse ved at see Leerskrænten gaa
meesten lodret ned til Vandet i de dertilgste vilde For-
mer. Jeg lød med, der stod en Kone og vaskede sit Hår
Tæt i Stranden; det saae ind som der aldrig kom
Mennesker her. Med Siden af den smukke Leerskrænt
stod en Lort Knald af ikke intetøjelig Størrelse; den
bestod af en løs, klumpet, men smuldrende Masse,
meest sort, dog med drinkelrøde Skjæder. Saadanne
Næget havde jeg aldrig seet, og troede det maatte være

en stor Sjældenhed; senere saa jeg at det findes hyppigt herude. Jeg satte mig ned og tegnede med Vandfarve, som jeg opløste i det salt Vand, et lille Bekketh af denne Skovet i min lille Lommebog. Derpaa gik jeg langs Kysten, der hele Tiden bekræftede de delige, Formene her til et Sted, hvor Landet var gledet med lige til de store Kvællesten ude i Vandet; der var slet ingen Strandbred; da jeg for at komme hofpasi maatte klare lidt af Afraaningen og saaledes var kommet om en Punding afbrødes Klinten lidt eller traatte lidt tilbage, og jeg bafandt mig i en ^{en} Klutning eller en lille Dal af et mærkeligt Udseende; senere stødte jeg paa flere af lignede Art.

Den var opars omf bevoget med Græs og nogle smaa blaafrøme Rinskæfter, og hyppigt fandt langs Kysterne herude; forstørrenden bestod af firkantet te mørke, småbrønde Leornasse, der her imellem antog en delig rød Farve paa hele Strækningen og plottvis gik over i en mørk blaa violet som Staal der har været i Blod. Det hele saa ud, som jeg har forestillet mig jords moundt paa ildspjendte Bjerge. Paa store Strækninger var den sorte ~~med~~ Masse røgen, hvidt og her besat med en strinklet Plante, hvis Blade tog en carmosinrød Farve, der tog sig delig med paa den mørke, brune eller sorte Grund.

Hyppigt var der et lille Vandløb, betegnet ved en delig Strike saftigt Græs gjenim disse smaa ide Dale. Saaledes vedvandede det med Smaafrødringer ligetil Udstrøp; Vandingen

var anstrengende i det timre, stille Grauein;
men en saadan Natut var mig heel fremmed,
og ij glimte Træthed og søjntes. ij haude aldrig
haant saa stor Glæde paa nogen Vandring. Men
Men vi kom Regnen teet og blødende. ij haude
alt for flere Aar viden hørt, at der i Ulstrup var
en Skolelærer Larsen, som skulde kjende til Sag-
nernes om, hvad her var foregaaet paa denne
Plads i ældre Tid og fortalte mig det gjørel.
Naa, da ij var nødt til at søge Kluis op i ind
til ham, og blev vel nødtaget. Klaus fortalte
mig om den unge Prinds Valdemars Død paa
Fjorten derude, om Nøkløs Kirke o s v men
var forøvrigt en istaalig Pedant og saa
maragtig her travende, at han maatte være
en Skik for en Navellist. Da i ham til at
tale om Bøværnes (Næssingernes) Dragt, lad
han Konen hente Tjenestepigenes Klæde, Skjort
og Trøje; ij haude hellere seet, da haude hentet
hele Pigen, men maatte dog være glad ved at
fåe Udskast af disse Ting, saa fik ij se om
ij derlter kunde togue en heel Figur. I
flere Tisser var ij her; da Regnen stand
sede gik i til Kirken, der intet indre Pa-
faldende haude for mig end et net Lintværk
paa Stalene, et gammelt Madonna-
Billede af Egetra og et papærdelig Opstan-
palse paa Altertaalen. Det gamle Madonna
Billede var vist alle gadt til at slæinges her i
en Krog her. Ivar Drapperiet fandt ij var nødt
lij skæret. Da i ham ind af Kirken kom en

mig lige gaende; i sin eiendommelige Dragf
 mig og det kjøn, tog hin sig virkelig godt ind,
 og jeg udtredte: gid man kunde faae en sand an
 Bøge tegnet! - Det kan De strax, svarede Mr
 Larsen, det er en af mine Skolebørn, vi kan
 gaae ind i Kirken. Lysten var stor, men det var
 mig imod at bringe Kirken saaledes, tillige hest-
 tede jeg for at komme ind til Almoneratus, jeg
 fik hende ikke tegnet. Vi gik ind af Bøjen;
 til høire i Møkkanten var et indhegnet Kølve
 venge med Bøske i, som jeg fandt meget
 sanset. Da vi havde gaaet et Stykke saa
 vi i megen Afstand en stor Banke med en
 vældig Graasteen paa; den laar til høire i
 Nord for Veien, og kaldtes Slijberts-fløi. Til-
 venstre var en anden, mindre kaldte Pr-
 nekulen; nedenunder denne var en Eng, som
 min Ledsager fortalte mig havde været
 en herkabelig Fiskepark - " og her, sagde han,
 var den overtroiske Alminnesmand, (Jord beder
 det! vi skulde staaue Vandskiddene fra
denne vældige Stamme), have seet Trældene
 lode ned at hente Vand i Moser. " Det
 var, som Blalberg siger: prægtigen talet!
 men det er tvilsomt, hvad Meningen var
 med disse Vandskid, som man vel tager af
 for at give Stammen Kraft, hvad jeg dog ikke
 tror var min Føgers Mening, men uheldigvis
 netop det Madsatte, af hvad man vilde sige.
 Selv havde i det alle intet held med sine
 Taler; Bøggjeldsen smagte nemlig altid

af Bøger, Prædiker og Skrift, men naar vi søtte
 Begyndelses- Ord- Forraad var sluppet af,
 da gik Traaften ufeilbarlig huer gang i hi,
 og inden at afbrjæde hans Tale, mærkelig nok!
 Ingen gammel Mand blev omtalt inden som
 Oldingen, den smækvide, hedagede Jæbbe-
 Ord som: den hæderlige Mand, den værdige
 Kone var idelig i hans Münd, der ogsaa
 gjæde sig skyldig i en törløslig Brüg af Ord et:
 Peripheri. Vi gik videre; han lovede at
 følge mig liggetid Gaarden - Vi kom til
 Bjørnstrøg, en usædelig og lille Landsby;
 Noget længere inde kunde vi til benytte:
 Fullere-Pløiere, flere Pløiere, der var pløies
 over, men dog temmelig store endvi. Imellem
 disse Pløies skal Naadomar Leiers og Leymars
 Lov være dræbt ved et Naadokind paa Jagt.
 Noget give 4 Andre kun 2 Banker Navn af Fullere
 pløiere; een af disse ligger paa Refnesgaardens
 Jord og her maatte vi ogsaa min Brøder, der
 skulde ud at se til Falkene i Marken

27 August.

Den gamle Forvalter Klendal og hans Kone toge vel imod
 mig da vi kom til Gaarden; det var henad Eftermiddagen
 og endvi samme Aften gik vi ud til Vind-
 hilde; saaledes kaldes en yndig Dal paa Skraaningen,
 ved mod Stranden paa Søensiden. Den er heelt
 bedækket af et fint Græs, vist og her bevoget
 med mange Jørnbüske; igjennem den laveste Dal
 af Søeningen betegner en yndig Eng med en krøn
 Linie af blaagrønne Vandplanter en Hildes Leier.
 Denne indgyder sig først i et lille Bæsiar, hvorfra den